

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
10/00740-2

Dato
31.01.2011

HØRINGSSVAR TIL NOU 2010:8 MED FORSKERTRANG OG LEKELYST – SYSTEMATISK PEDAGOGISK TILBUD TIL ALLE FØRSKOLEBARN (BRENNAUTVALGET)

Fellesorganisasjonen (FO) organiserer over 25.000 barnevernpedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeidere. Vi har et voksende antall medlemmer som arbeider innenfor grunnskole og videregående skole, barnehage og skolefritidsordning. Det er en gledelig utvikling, for den kompetansen som våre yrkesgrupper innehar, bidrar til et bedre utdanningstilbud på alle nivåer.

FOs skolepolitiske plattform slår fast at utdanningssystemet for barn og unge skal være godt for alle. Et inkluderende samfunn skapes gjennom barn og unge, og den verdiskapningen som skjer i barnehagen er av betydning for morgendagens samfunn. FO støtter forslaget om 20 timers gratis barnehage i uke for barn i alderen 3-5 år, men mener man bør gå enda lenger. Vi mener at barnehagene fullt ut skal være offentlig finansiert. Fulltidsplass i barnehage skal være gratis for alle barn i barnehagealder, dette inkluderer også måltider, utflukter med mer.

Barnehagen skal være god for alle barn, også for barn med spesielle behov og barn som lever i vanskelige livssituasjoner. En ny rapport fra Folkehelseinstituttet (Rapport 2011:1) slår fast at kvalitetsbarnehager kjennetegnes ved at de har tilsatt egnet personell. De er et av de viktigste psykisk helsefremmende og forebyggende tiltak for barn mellom 1-6 år. Barnehagelæreren er den sentrale profesjonen i barnehagen, i tillegg vil andre profesjoners kompetansebidrag sikre et godt barnehagetilbud for alle.

Vi vil videre i høringssvaret avgrense oss til å si noe om behovet for tverrfaglighet i barnehagen, og vil med dette påpeke at vi synes det er svært beklagelig at våre profesjoner ikke er omtalt i utredningen.

Kapittel 12.5 Personalet i barnehagen

Utredningen fremhever betydningen av tverrfaglighet, og anbefaler at alle barnehager skal ha tilknytning til et tverrfaglig samarbeidsteam. Utredningen påpeker viktigheten av at barnehagene samarbeider med andre instanser, men er taus når det gjelder behovet for en styrking av tverrfaglighet i den interne organiseringen av barnehagene.

FO synes det er paradoksalt at utvalget ikke går videre i drøftningen av hva tverrfaglighet innebærer i praksis, og hva andre yrkesgrupper kan bidra med for å styrke barnehagene. Vi er svært kritiske til at våre utdanningsgrupper ikke nevnes mer eksplisitt som en viktig ressurs for å styrke barnehagetilbudet.

Det er behov for en systematisk satsning på å få mer helse- og sosialfaglig kompetanse inn i utdanningssystemet for barn og unge. FO vil derfor påpeke viktigheten av en tverrfaglig barnehage med opprettelse av stillinger for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere. Tverrfaglig kompetanse vil bidra til å oppnå reell tilpasset opplæring, tilrettelegge for bedre utbytte av undervisningen og til sosial utjevning.

Det er avgjørende at våre yrkesgrupper tenkes som en inkludert del av personalgruppa i en barnehage, fordi ulike ambulerende tjenester ikke vil kunne ha samme funksjon. Det er tilgjengelig kompetanse i hverdagen, nær barna og foreldrene, vi mener vil kunne være med å utgjøre en forskjell.

Et tverrfaglig sammensatt personell i barnehagen vil kunne gi nye perspektiver til barnehagen som organisasjon. Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleieres helse- og sosialfaglige perspektiv vil være et godt supplement til den pedagogiske kompetansen som barnehagen i dag i hovedsak består av. Flere barn og familier vil på et tidligere tidspunkt kunne få hjelp når det gjelder sammensatte behov og komplekse livssituasjoner. Dette vil kunne innvirke positivt på barns videre skolekarriere og foreldres muligheter til å følge opp sine barn i samarbeid med skolen videre. Ansettelse av flere yrkesgrupper i barnehagen vil totalt sett kunne gi barnehagen et større potensial og mer å spille på.

Kap 9.2.2 Barneverntjenesten

Det er kjent at det eksisterer barrierer som hindrer et godt samarbeid mellom barnehage og barnevern. Et av forholdene som fremheves er barnehagens tvil om det anses som nyttig for barnets situasjon at det sendes en bekymringsmelding til barnevernet. Dette sier noe om en mulig manglende tillit til barnevernet fra barnehagehold, og den samme manglende tilliten vet vi at foreldre kan ha.

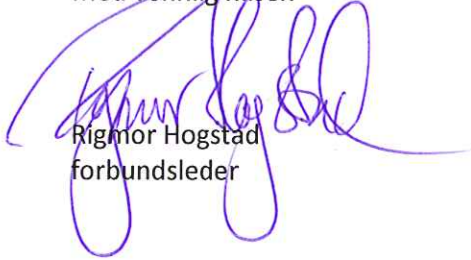
Et tiltak for å bidra til å styrke barnevernets legitimitet kan være å ansette yrkesgrupper som kjenner barnevernet, som kan være til hjelp i både samarbeidet mellom barnehage og foreldre, og i samarbeid mellom foreldre, barnehage og barnevern. Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere vil ha et annet blikk, og kunne bidra til å bygge bro mellom barnehage og barnevern.

Konklusjon

FO ønsker avslutningsvis å gjenta at tverrfaglig kompetanse vil sikre at barn får det tilbudet de trenger, uavhengig av funksjonsnivå og sosial bakgrunn. Barn med spesielle behov og barn som lever i vanskelige livssituasjoner må få nok og kompetent støtte. Barnehagene må derfor ha flere yrkesgrupper representert i barnehagen, med ulike faglige perspektiver som tillegg til den barnehagefaglige kompetansen. Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere representerer viktige kompetansebidrag i så måte, og bør ansettes i barnehagene. Det er videre viktig at de barna som ikke har et ordinært barnehagetilbud også får adekvat hjelp.

FO stillers seg gjerne til disposisjon for videre drøftinger om hvordan sikre tverrfaglighet i barnehagen.

Med vennlig hilsen

Rigmor Hogstad
forbundsleder

Tove Kristin Dalheim
Tove Kristin Dalheim
fagkonsulent

Vedlegg: Innspill til Brennautvalgets arbeid av 15.04.10
Brosjyre om Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere i skole,
barnehage og SFO.

Brennautvalget
Kunnskapsdepartementet
Opplæringsavdeling/ Utvalgene
Postboks 8119 Dep, 0032 Oslo

Oslo 15.4.10

INNSPILL TIL BRENNAUTVALGETS ARBEID

FO organiserer nærmere 25.000 barnevernpedagoger, sosionomer, vernepleiere, velferdsarbeidere og studenter. FOs profesjoner har sitt virke innenfor velferdsstatens tjenester, og nærmere 1.000 av disse arbeider innenfor barnehage, skole, sfo, PP-tjeneste og de statlige pedagogiske kompetansesentrene.

FO vil med dette komme med innspill til Brennautvalgets arbeid, som er nedsatt med utgangspunkt i Stortingsmelding 41 om kvalitet i barnehagen. FOs skolepolitiske plattform slår fast at utdanningssystemet for barn og unge skal være godt for alle. Et inkluderende samfunn skapes gjennom barn og unge, og den verdiskapningen som skjer i barnehagen er av betydning for morgendagens samfunn.

Vi beklager at vår tilbakemelding gis langt etter den frist utvalget satt 1. mars, men håper at dere allikevel har anledning til å se på vårt innspill.

Generelle betraktninger om barnehagen

I tillegg til familien selv, er barnehagen en viktig inkluderings- og utviklingsarena for barn mellom 1-6 år og deres familier. Et godt barnehageopphold danner grunnlaget for en god utvikling hos barnet i møte med verden utenfor familien, også etter barnehageoppholdet. Et godt barnehageopphold kan også styrke foreldrenes utvikling i sin rolle overfor barnet. Derfor er det god barne- og ungdomspolitik, og god sosialpolitikk å satse godt på denne arenaen.

Prinsipielt mener vi at et godt allment barnehagetilbud er den beste måten å sikre alle førskolebarn gode muligheter for utvikling på: som individ og som samfunnsborger. Dette samsvarer med forskning som viser at universelle ordninger er det som gir et best grunnlag for å motvirke marginalisering, og dermed best kan bidra til sosial utjevning. Dette samsvarer også med verdiene om at alle barn er like mye verdt og skal ha like muligheter til å delta i barnehage- og nærmiljøfellesskapet.

FO støtter regjeringens mål om likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager, styrking av barnehagen som læringsarena og at alle barn skal få delta i et inkluderende fellesskap i barnehagen (jf. stortingsmelding 41). Nedenfor peker vi på noen rammebetingelser som bør forbedres for å kunne oppnå målsettingene i større grad enn i dag, for å kunne utjevne de geografiske forskjellene som eksisterer i barnehagetilbudet, og for å kunne få bukt med en vente- og-se-holdning overfor barn en er bekymret for:

- Gratis fulltids barnehagetilbud for alle
- Tverrfaglighet gjennom at andre yrkesgrupper i tillegg til førskolelærere er ansatt i alle barnehager, for eksempel barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere, både med bachelorgrad og med høyere og mer spesialisert kompetanse
- Større satsning på språkopplæring gjennom tilførsel av relevant kompetanse på dette for alle barnehager (både knyttet til annet morsmål enn norsk og andre språkutfordringer)

Besøksadresse
Mariboegate 13
0183 Oslo

Postadresse
Postboks 4693
Sofienberg
0506 Oslo

Telefon
23 06 11 70

Telefaks
23 06 11 14

e-post
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro
9001.08.71394

Foretaksnr.
870 953 852 MVA

- Krav til systematisk samarbeid mellom barnehage og skole knyttet til skolestart, jf. veileder fra Kunnskapsdepartementet "Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole"
- Krav til systematisk samarbeid mellom barnehagene og de andre hjelpetjenestene for barn og unge i kommunene på et generelt plan

Nedenstående er utdrag fra FOs anbefalinger inn i kirke- utdannings- og forskningskomiteen på stortinget knyttet til behandling av statsbudsjettet for 2010. Vi begrunner her behovet for FO-profesjonenes kompetanse inn i utdanningssystemet for barn og unge, og kommer med forslag til hvordan dette kan gjøres.

Barnehagen - FO anbefaler

- *En tverrfaglig barnehage med opprettelse av stillinger for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere*

Et tverrfaglig sammensatt personell i barnehagen vil kunne gi nye perspektiver til barnehagen som organisasjon. Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleieres helse- og sosialfaglige perspektiv vil være et godt supplement til den pedagogiske kompetansen som barnehagen i dag i hovedsak består av. Flere barn og familier vil på et tidligere tidspunkt kunne få hjelp i ved sammensatte behov og komplekse livssituasjoner, med fokus på hvordan legge til rette for barns liv og utvikling på en best mulig måte i et samarbeid. Dette vil kunne innvirke positivt på barns videre skolekarriere og foreldres muligheter til å følge opp sine barn i samarbeid med skolen videre.

Det mangler fortsatt mange førskolelærere i barnehagene, og regjeringen øker bevilgningene til å rekruttere førskolelærere og andre med pedagogisk kompetanse gjennom grunnutdanningen for førskolelærere og relevant etterutdanning for andre. Dette er med på å sikre kvalitet i barnehagetilbudet. I tillegg vil vi i et kvalitetsperspektiv påpeke at en tverrfaglig barnehage er en ytterligere kvalitetsforbedring i barnehagetilbudet.

Kompetanse nær barna og familiene

Som for skolen, så er det viktig at barnehagene selv i størst mulig grad kan gi god nok hjelp og støtte til barn og familier som trenger litt mer enn det "normale" tilbudet barnehagen gir. Vi mener at det totale tilbudet må bli mer robust når det gjelder ulike utfordringer barn og familier av ulike årsaker har. Samtidig som barnehagen i en forebyggingsterminologi ligger på et universelt nivå, må barnehagen også kunne gi forebygging på et selektert nivå. Det siste nivået omtales som indikert nivå, og nivåene henspiller til i hvilken grad det offentlige må intervensjonere, fra barn en ikke er bekymret for, til de en er noe bekymret for, til de barna som trenger spesifikk og konkret hjelp og støtte.

Barnehagen må ha god nok kompetanse til å avdekke ulike utfordringer tidligst mulig, for blant annet å kunne avgjøre på hvilket nivå det er hensiktsmessig å intervensjonere. Trenger foreldrene hjelp og støtte? Er det ting ved barnet selv en må undersøke mer rundt? Er det forhold i barnehagen som kan sikre en bedre situasjon for barnet? Barnehagens kompetanse må etter vårt syn større grad kunne favne det som kan anses som normalvariasjoner hos barn i deres utvikling, men også favne det som kan anses som en normalfordeling av spesifikke vansker og utfordringer, og kunne håndtere utfordrende foreldresamarbeid. Og barnehagens kompetanse må ikke minst innebære at de gode spørsmål stilles, og søkes besvart, for å kunne gi et best mulig tilbud til barna og familiene.

Et kompetanseområde som vi tror det kan være hensiktsmessig å satse på i barnehagen, er foreldreutviklende tiltak. Det bør etter vårt syn være en lavere terskel for at dette skal kunne tilbys, og personell fra barnehagen, som også kjenner barnet, vil kunne ha gode forutsetninger for å drive slikt arbeid systematisk. En innvending mot dette kan være at dette bør være helsestasjonens bord, men i dette kan en miste den muligheten barnehagen som arena representerer som en reell forebyggende instans på et selektivt nivå. Dette forutsetter selvsagt at barnehagepersonalet er kvalifisert for slikt arbeid, og får tilrettelagt tid for dette.

Ansettelse av flere yrkesgrupper i barnehagen vil totalt sett kunne gi barnehagen et større potensial og mer å spille på – når målet er tidlig innsats. Dette vil både kunne forbygge forverring av konsekvenser av ulike vansker, og være besparende på sikt med tanke på mer spesialiserte tjenester. Det er avgjørende at disse yrkesgruppene tenkes som en del av personalgruppa i en barnehage, fordi ulike ambulerende tjenester ikke vil kunne ha samme funksjon. Det er tilgjengelig kompetanse i hverdagen, nær barna og foreldrene, vi mener vil kunne være med å utgjøre en forskjell. Vi vil her vise til vår brosjyre om barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere i skole, barnehage og sfo som er vedlagt, som omtaler på hvilken måte disse yrkesgruppene faglig sett kan inngå i utdanningssystemet for barn og unge.

FO mener de ansattes kompetanse i barnehagen må vedlikeholdes og styrkes. Det er viktig at barnehagen fremstår som en utviklende og lærende organisasjon. En tettere kobling mellom barnehagene, utdanningsinstitusjonene for profesjonene i barnehagen og forskningsmiljøene knyttet til barn og barnehage kan bidra til dette.

Inkludering i praksis

Inkludering handler om å høre til. På den ene siden betinger det at det eksisterer et fellesskap som representerer noe som binder en sammen i praktisk forstand, på den andre siden at fellesskapet har mekanismer som oppretter og vedlikeholder dette. Jo mer lukket et fellesskap er, jo vanskeligere kan det være for andre å bli inkludert. Dette kan synes enkelt, men det ansvaret som barnehagen har for å ha et mest mulig åpent fellesskap er utfordrende.

Et eksempel er å peke på utfordringene som ligger i å skulle ta i mot et barn med språkvansker i en barnehageavdeling uten erfaring med barn med særskilte behov. Hvordan få alle ansatte, alle barna og alle foreldrene til å legge til rette for dette barnets sosiale deltagelse i hverdagen? Kan en forvente at alle for eksempel vil lære og bruke enkelt tegnspråk? Vil alle kunne utvikle bevissthet på hvordan en kan tilrettelegge for at dette barnet kan utvikle seg sammen med resten av barna, for at dette barnet skal oppleve et reelt fellesskap i sin hverdag? Vil alle kunne lære noe av en slik situasjon?

En inkluderende holdning innebærer formidling og synliggjøring av at alle barn på sine ulike vis beriker sine omgivelser. Det betinger en åpenhet hos de ansatte i barnehagen, og kompetanse på å se mulighetene og ressursene som ligger i hvert enkelt barn og dets omgivelser, og i det fellesskapet som barnehagen er. Det betinger også kompetanse på å avdekke forhold og situasjoner som forhindrer god utvikling hos det enkelte barn, tidlig nok, slik at en både kan involvere og jobbe sammen med barnet og foreldrene, jobbe med det i barnehagen, jobbe med det sammen med de andre barna og evt. kunne innhente ekstern kompetanse eller instans. Slik avdekking av problematiske forhold er nødvendig for å kunne arbeide med de rette komponentene for å sikre inkludering, derav god utvikling, og på sikt en god fremtid for det enkelte barn.

Barns ulike funksjonsnivå og ulike sosiale bakgrunn:

Ulike vansker for barnet, som enten har sin årsak i fysiske, biologiske, psykiske, psykososiale, materielle eller andre forhold, krever ulik innretning knyttet til både kartlegging og hjelp. Med hjelp menes her både det å kunne arbeide for å eliminere ulike årsaksforhold, men også det å

kunne forholde seg til vanskene slik at effekten av dem reduseres. Et variert og differensiert barnehagetilbud kreves for at vi skal nå målsettingene om tidlig innsats i utdanningssystemet for barn og unge.

FO er skeptiske til at en skal bygge særskilte tilbud til ulike grupper barn enten i eller utenfor "fellesbarnehagen". Vi oppfatter at Brennautvalgets mandat til å se nærmere på hvordan barnehagen kan gi et godt tilbud til særlige grupper av barn som står i fare for å bli marginalisert videre i utdanningsløpet. Vi mener at en forutsetning i dette må være at dette tilbudet skal gis innenfor rammene av fellesbarnehagen, og at menneskesynet som skal reflekteres er at barn er barn, og det skal de få være sammen med andre barn uavhengig av i hvilken grad de trenger særskilt tilrettelegging for sin utvikling. Det betyr ikke at en ikke trenger å bygge opp særskilte tilbud med særskilt kompetanse for noen. Vi ser for eksempel at dette kan være nyttig innenfor syns- og hørselsvansker, eksempelvis med spesialiserte tilbud en kan benytte seg av i perioder.

Statistikk viser at Norge har tradisjon for å sette inn mange spesialiserte tiltak overfor barn og ungdom i alderen 10-16 år. Dette gjelder i skolesammenheng, men det gjelder også for eksempel innenfor barnevernet. Vi vet at mange av disse barna har vansker enten knyttet til for eksempel særskilte læringsbehov eller en utfordrende hjemmesituasjon, eller begge deler. Dette er ofte forhold som har vedvart over tid, men som først for alvor blir vanskelig for omgivelsene å takle eller å kunne være til hjelp i barnets utvikling videre når barnet blir eldre. Da er det betimelig å stille spørsmålet om på hvilken måte barnehagen kunne ha bidratt til at barnets utfordringer med egne særskilte behov og/eller familiens vansker kunne ha blitt avdekket tidligere, og ikke minst blitt avhjulpet tidligere.

Barn og familier i behov av støtte og hjelp fra barnevernet

Et av FO-profesjonenes kjernefelt er barnevernet. Utvikling av et godt samarbeid er i barnevernet, som i mange andre tjenester, både høyt prioritert, men også noe av det som gjør arbeidet utfordrende. Vi gir i det nedenstående oss noen refleksjoner rundt forholdet mellom barnevernet og barnehagen.

I 2008 mottok over 10.000 barn mellom 0 og 7 år barneverntiltak. Andelen nye barn av dette var ca. 4.000, noe som er en del av en kontinuerlig kraftig økning de siste 10 årene. 5.445 av de 10.000 barna hadde barnehage som barneverntiltak. Tabellen nedenfor viser den aldermessige fordelingen på barneverntiltak for de mellom 0-7 år i 2008. (Alle tall er hentet fra SSB).

BARNEVERNTILTAK	I LØPET AV 2008		PR. 31.12.08		Nye barn	
	Absolutte tall	Pr. 1000 barn 0-17 år	Absolutte tall	Pr. 1000 barn 0-17 år	Absolutte tall	Pr. 1000 barn 0-17 år
0	514	8,5	423	7	514	8,5
1	1035	17,4	847	14,2	639	10,7
2	1358	22,5	1080	17,9	599	9,9
3	1566	26,6	1287	21,9	571	9,7
4	1782	30,1	1464	24,7	542	9,2
5	2001	33,9	1638	27,8	550	9,3
6	2162	37,4	1653	28,6	490	8,5
Totalt	10418		8392		3905	
Landsbasis totalt alle aldre (0-22)	44167	35,9	33917	28,4	11760	10,4

Vi ser at jo eldre barna blir, jo flere pr. 1000 barn mellom 0-17 år har kontakt med barnevernet, fra 8,5 ved 0-års alder, til 37,4 ved 6 års alder. Når nå etter hvert de aller fleste barn mellom 1-6 år går i barnehage, kan en basert på statistikk anslå ca. hvor mange barn som også fremover vil trenge en god koordinert innsats fra barnehage og barnevern. En kan til og med anslå at det kan være ønskelig at flere barn tidligere enn nå får kontakt med barnevernet, og at en får bukt med vente-og-se-holdningen til fordel for utvikling av godt samarbeid med foreldrene og derav kan få de rette instanser på banen tidligere.

Barnehagens ansvar for å melde til barnevernet fremgår helt tydelig av lovverk, og er også godt presisert i den nye veilederen som Barne- og likestillingsdepartementet utarbeidet i 2009 "Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten". Denne veilederen kan gi god hjelp i utfordrende situasjoner for barnehagen. I tillegg til dette bør hver barnehage ha kontakt med sitt barnevernkontor på en slik måte at terskelen er lav for å ta kontakt for å drøfte anonymt med eller uten foreldre, få generelle råd, utveksle generell informasjon, samarbeide i enkeltsaker mv.

En vet en del om barrierene for et godt samarbeid mellom barnehage og barnevern gjennom undersøkelser som er gjort. En av tingene som fremheves er hvorvidt det anses som nyttig for barnets situasjon at barnehagen melder. Dette sier noe om en mulig manglende tillit til barnevernet fra barnehagehold, og den samme manglende tilliten vet vi at foreldre kan ha. Et tiltak for å bidra til å styrke barnevernets legitimitet kan være å ansette yrkesgrupper som kjenner barnevernet i barnehagen, som kan være til hjelp i både samarbeidet mellom barnehage og foreldre, og i samarbeid mellom foreldre, barnehage og barnevern. Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere vil ha et annet blikk, og kunne bidra til å bygge bro mellom barnehage og barnevern.

Barnevernets oppgave er hele veien å få til et gjensidig samarbeid med foreldrene om barnets situasjon. På samme måte må barnehagen involvere foreldrene i sitt arbeid med barna, og i mange sammenhenger lykkes barnehagen i dette. Når situasjoner oppstår hvor foreldre ikke ønsker å være i dialog med barnehagen, de unnlater å gi hensiktsmessig informasjon, de trekker seg unna kontakt mv., så må det være barnehagens oppgave å forsøke å gjenopprette dialog, og særlig i de tilfeller hvor barnehagen er bekymret for barnets utvikling og/eller situasjon, men uten at det utløser meldeplikt. Dette krever ressurser fra barnehagen i form av nok tid og barnevernfaglig kompetanse, som barnehagen ikke har i dag. FO mener at fokus på dette området både skaper et bedre barnehagetilbud og et godt barnevern, og at det bør finnes måter å sikre at barn med foreldre i slike situasjoner følges tidlig nok opp.

Avsluttende kommentarer

FO vil være på banen når Brennautvalget etter hvert kommer med sine forslag om en god barnehage for alle. Vi håper utvalgets slår fast at tidlig oppdaging, tidlig innsats og forebyggende arbeid er avhengig av god handlingskompetanse hos fagpersonellet i barnehage og skole. Videre at de bidrar til at samhandlingskompetanse og gode rutiner blir tilgjengelig i samarbeidet mellom ulikt type personell. Kompetanse på å kartlegge barns situasjon og å utforme/innhente relevante tiltak er en type kompetanse barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere har, som er nyttig inn i denne sammenhengen.

Det er viktig i et kompetanseperspektiv å se på de kompetansebidrag som sosialfaglige og sosialpedagogiske utdanningene som barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere har. En bør gå vekk fra den faglige organiseringen som innebærer at de med høyest kompetanse kun har ansvar for å utforme planer osv. for barn og personale, og at det er ufaglærte/assistenter som får det reelle ansvaret for den praktiske og konkrete

gjennomføringen av arbeidet rundt det enkelte barn alene. Dette vil på sikt kunne gi et redusert behov totalt sett for rene spesialpedagogiske tiltak og vedtak, og er et viktig bidrag i å høyne terskelen for hva som anses som avvik fra normalen i barnehagen.

Sammen med høy kvalitet på barnehagens tilbud generelt, må den reelle kompleksiteten i barna behov gjenspeiles i tiltaksoppbyggingen utenfor nærskolen for å kunne møte alle barn på en god måte. Apparatet som kan støtte barnehage, skole og foreldre i opplæringen til elever med utviklingshemming, omfattende funksjonsnedsettelse, språk-, tale-, og/eller kommunikasjonsvansker mv. må representere tilgjengelighet og høy kompetanse. Tiltak må kunne iverksettes både mot individ og læringsmiljø, skole og fritid og mot barnehage/skole og hjem.

Vi ønsker lykke til videre med det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Randi Reese
Forbundsleder

Ellen Galaasen
Fagkonsulent

Vedlegg: Høringssvar fra FO til Kunnskapsdepartementet om NOU 2009: 22 om rett til læring
Brosjyre om barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere i barnehage, skole og sfo.

Fellesorganisasjonen
Postboks 4693 Sofienberg, 0506 Oslo
Besøksadresse:
Mariboestgt. 13, 0183 Oslo
Tlf. 23 06 11 70
www.fo.no

Kompetanse
Barnevernspedagogen
Vernepleieren
Engasjement
Engasjement
Sosionomen
Engasjement
Solidaritet

Solidaritet
Kompetanse
Engasjement

Barnevernpedagoger Sosionomer Vernepleiere

I SKOLE, BARNEHAGE OG SFO

Innholdsfortegnelse

Forord.....	3
FOs skolepolitiske plattform.....	4
Barnevernpedagogens kompetansebidrag inn i barnehage, grunnskole, sfo og videregående skole.....	10
Sosionomens kompetansebidrag inn i barnehage, grunnskole, sfo og videregående skole.....	18
Vernepleierens kompetansebidrag inn i barnehage, grunnskole, sfo og videregående skole.....	27
Ansettelsesvilkår, lønn og arbeidstid for FOere i skolen.....	32
Kilder.....	38

Forord

FO har et voksende antall medlemmer som arbeider innenfor grunnskole og videregående skole, barnehage og skolefritidsordning. Det er en gledelig utvikling, for den kompetansen som våre yrkesgrupper innehar, bidrar til en bedre skole. Heftet inneholder FOs syn på utdanningspolitikken for barn og unge, en framstilling av våre yrkesgruppers kompetanse og rolle på disse viktige oppvekstarenaene, samt et kapittel om lønns- og arbeidsforhold.

FO mener at et viktig virkemiddel for en god skole er at skolen er tverrfaglig. Etter vår mening er det behov for en systematisk satsning på å få mer helse- og sosialfaglig kompetanse inn i utdanningssystemet for barn og unge. Forbundet ønsker derfor å fremstå tydelig overfor arbeidsgivere, politikere, utdanningssystem, samarbeidspartnere og andre. Både den utdanningspolitiske plattformen og beskrivelsen av våre yrkesgruppers særlig kompetanse kan forhåpentligvis hjelpe oss i dette arbeidet.

Som nye yrkesgrupper i skolen opplever mange av våre medlemmer at det er uklarerhet rundt lønns- og arbeidsforhold, stillingsbeskrivelser og avtaleforhold. Derfor inneholder heftet en kort gjennomgang av dette området. På dette området vil også FOs avdelinger kunne bistå det enkelte medlem.

Jeg håper heftet er et nyttig verktøy, og ønsker oss alle lykke til videre.

Vennlig hilsen

forbundsleder

FOs skolepolitiske plattform

Et inkluderende samfunn skapes gjennom barn og unge

FO ønsker et samfunn som baseres på likeverd og trygghet. Vi vil ha et inkluderende samfunn med trygge rammer og rom for alle. Dette sikres best gjennom kollektive løsninger. Velferdsstaten må bygge på at velferdstjenestene er et offentlig ansvar, gjennom skattefinansiering og universelle ordninger.

Et samfunns oppdragelse av sine barn vil prege morgendagens samfunn. Familien er sammen med barnehage, skole og SFO av de viktigste sosialiseringssarenaene for barn og unge. Her skjer felles verdiskapning for et godt samfunn. Derfor må barn og unges oppvekst alltid ha fokus og prioritet.

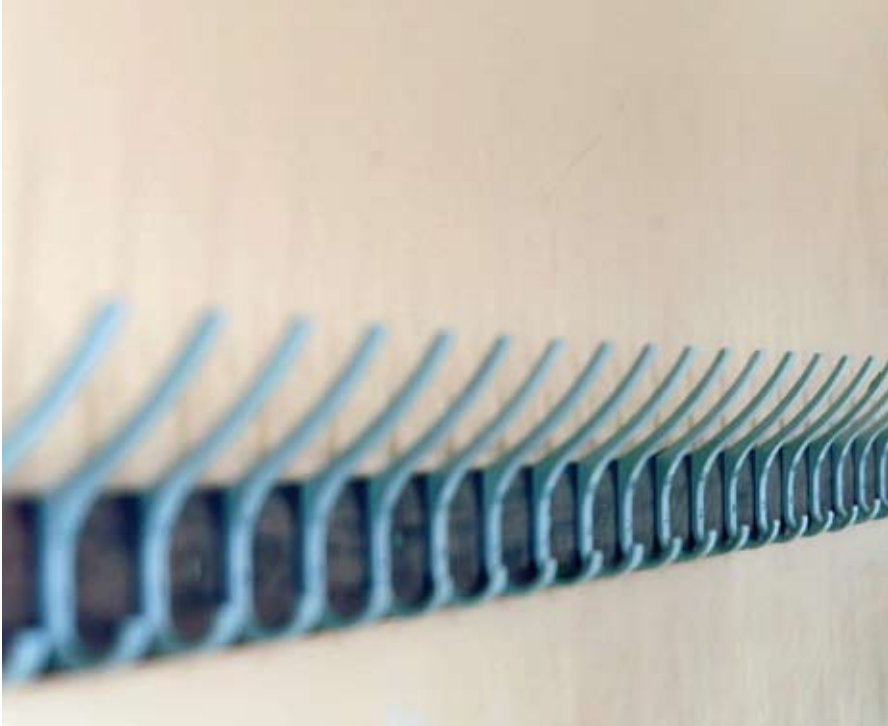
Trekk ved samfunnsutviklingen, som globalisering, raske samfunnsendringer, økt fokus på miljø og utvikling av ny kunnskap og teknologi, gjør at våre barn trenger andre kunnskaper og ferdigheter for å være deltagere i samfunnet enn det en trengte tidligere. Utdanningssystemet må være preget av vilje og evne til å ta inn over seg og formidle ny kunnskap, samt legge til rette for at barn og unge utvikler ferdigheter som er tilpasset samfunnet de er en del av.

Arbeidet med å skape et inkluderende og solidarisk samfunn innebærer kamp mot fattigdom og diskriminering, og kamp for demokrati og menneskerettigheter. Et inkluderende samfunn skapes gjennom at barn og unge deltar i et utdanningsløp som praktiserer verdier som reflekterer solidaritet, inkludering og verdssetting av den enkelte. Utdanningssystemet må formidle og praktisere likeverd, og gi barn og unge like muligheter for å ha et godt liv.

Samfunnsutviklingen og utviklingen av utdanningssystemet står i et gjensidig forhold til hverandre. FO sin utdanningspolitiske visjon/ hovedmålsetting er todelt:

- **Utdanningssystemet i Norge sikrer alle barn og unge grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. Utvikling og integrering av både teoretisk kunnskap og sosial kompetanse er sentrale faktorer.**
- **Utdanningssystemet utjevner sosiale forskjeller.**

Utdanningssystemet i Norge, som i denne plattformen inkluderer barnehage,

barne- og ungdomsskole, videregående skole og skolefritidsordning, har langt igjen for å nå disse målene. FO skal være en aktiv pådriver i arbeidet mot et bedre utdanningssystem. For FO er det noen sentrale faktorer som bidrar til dette:

Utdanningssystemet skal være gratis og et offentlig ansvar

Barnehage, skole og SFO skal fullt ut være offentlig finansiert. Dette inkluderer også reiser, leirskoler, læremidler og måltid. Markedsliberalistisk ideologi skal ikke være en del av utviklingen av utdanningssystemet. Målet er at utdanningsinstitusjoner skal eies og drives av det offentlige.

Utdanningssystemet skal være rettighetsfestet

Retten til skolegang og barnehageplass skal være lovfestet. Lovfestingen skal

gi en reell mulighet for at alle som ønsker barnehageplass skal få dette. Det er viktig at barn får arenaer der de møter andre barn i samspill, lek og læring. For å sikre dette for alle, må det tilbys andre ordninger, som for eksempel åpne barnehager, for dem som velger å ikke bruke barnehage.

Utdanningssystemet skal være religions- og livssynsnøytralt

Utdanningssystemet skal baseres på menneskerettighetene og demokratiske prinsipper. Både formål og kunnskapsformidling skal være religions- og livssynsnøytral.

Utdanningssystemet skal baseres på en kollektiv og inkluderende tilnærming til tilpasset opplæring

Tilpasset opplæring er sentralt i utdanningssystemet. Opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene til det enkelte barn. Dette må hovedsakelig skje innenfor rammene av fellesskapet i barnehagen og skolen. Det er viktig at felleskolen og barnehagen er i stand til å møte variasjonen som finnes mellom de enkelte barna. Kollektive løsninger, med fokus på inkludering, felleskap og læringsmiljøets betydning legger grunnlaget for reell tilpasset opplæring. Særtiltak, som for eksempel spesialskoler, skal kun nyttes når bostedsskolen svikter. Først og fremst må det sikres at bostedsskolen og nærbarnehagen får tilstrekkelig faglig støtte og veiledning. Statlige og kommunale støttesystemer må være godt utbygget.

Utdanningssystemet skal fremme likestilling mellom kjønnene

Barnehage, skole og SFO må bidra til at barn får et bevisst forhold til kjønnsroller. Dette både gjennom formidling av teoretisk kunnskap og holdningsskapende arbeid. Likestillingsarbeidet på disse arenaene er viktig for likestilling mellom kvinner og menn.

Utdanningssystemet skal fremme flerkulturell forståelse og samhandling

Barnehage, skole og SFO skal være arenaer der forståelse og samhandling mellom barn med ulik kulturell bakgrunn framheves. Morsmålsundervisning skal være en rettighet, samtidig som det er avgjørende at barn kan norsk både muntlig og skriftlig. Det må tilrettelegges for rekruttering av ungdom med minoritetsbakgrunn til høyere utdanning.

Barnehagen og skolen skal ha en sentral plass i nærmiljøet

Barnehagen og skolen skal være en sentral aktør i deres nærmiljø. Opplæring og aktivitet må aktivt knyttes til miljøet rundt. Samtidig bør barnehagene og skolene kunne nyttes av andre, til ulike deler av døgnet.

Utdanningssystemet skal ha tydelige rammer med høy grad av voksentetthet

For å oppnå trygghet og høy kvalitet i skolen er det viktig med stor grad av voksentetthet. Bemanningsnormer som sikrer dette må innføres. Gode relasjoner mellom voksne og barn, samtidig som de voksne er tydelig og har kontroll, er viktige læringsbetingelser. De voksne skal se den enkelte elev og møte barna med engasjement og positive forventninger.

Utdanningssystemet skal være tverrfaglig

For å imøtekomme endrede behov er det viktig med tverrfaglig kompetanse i utdanningssystemet. Helse- og sosialfaglig kompetanse på minst bachelornivå er et viktig supplement til den pedagogiske kompetansen. Tverrfaglig kompetanse vil bidra til å oppnå ønsket om reell tilpasset opplæring, tilrettelegge for bedre utbytte av undervisningen og til sosial utjevning.

Utdanningssystemet skal inngå i tverretatlige felleskap

Det er viktig at barnehage og skole har tette forbindelser med andre tjenestoområder. Dette kan eksempelvis være barnevern, helsetjenester og/ eller politi. Barnehage og skole må søke kontakt og oppmuntre til samarbeid. Dette både som løsningsorientert innfallsvinkel og med forebyggende perspektiver.

Tidlig innsats er sentralt for utdanningssystemets prioriteringer

Utdanningssystemet skal fremme tidlig innsats. Det er viktig at det brukes ressurser på tidlig innsats, både for å forebygge problemer og for å endre oppstått problemutvikling. Med tidlig innsats menes både innsats rettet mot de yngste og innsats tidlig i utviklingen av problemer uansett alder.

Medvirkning fra foreldre og barn utvikler utdanningssystemet

Utdanningssystemet skal aktivt søke medvirkning fra foreldre og barn. Dette gjelder både i beslutningsprosesser og i møte med den enkelte.

Læring i sosial kompetanse og teoretisk kunnskap må være integrerte deler av utdanningssystemet

Utdanningssystemet skal ha et likeverdig fokus på utvikling og integrering av teoretisk og sosial kompetanse. Det er viktig at disse to delene integreres i opplæringen. Skolen skal sikre alle barn og unge basiskunnskaper både når det gjelder skolefaglig kunnskap og sosial kompetanse. Begge disse faktorene har en gjensidig påvirkning på hverandre, og er avgjørende for å sikre barn og unge en god oppvekst.

Utdanningssystemet skal åpne for praksisorientert læring

Utdanningssystemet har utviklet til å bli mer og mer teoretisk fundert. FO vil arbeide for at utdanningssystemet også tilbyr praksisbasert læring der den teoretiske tilnærmingen ikke er hensiktsmessig.

Utdanningssystemet skal ha gode evalueringsrutiner

Kvaliteten på utdanningssystemet kan ikke vurderes ut i fra intensjonene som ligger bak, men må alltid vurderes ut fra hva barn og unge faktisk tilegner seg. Dette gjelder både faglig, personlig og sosial utvikling. Gode evalueringsformer både for evaluering av barnehagen/ skolen som helhet og for individuell tilbakemelding må utvikles. Nasjonale prøver kan være en form for måling av skolens kvalitet som kan gi et grunnlag for vurdering av nivået. Disse må da ikke offentliggjøres, men må kunne brukes som et redskap i utviklingen av skolen. Individuelle tilbakemeldinger skal ikke bare gi en pekepinn på nivået, men også veilede barna til videre utvikling. Det er også viktig med ett tett samarbeid mellom utdanningssystemet og foreldre, både i forhold til det enkelte barn og utdanningssystemet som helhet. Brukerundersøkelser kan være et redskap i forhold til dette. Forutsetningen er at dette samarbeidet tilpasses det enkelte alderstrinn.

Utdanningssystemet skal legge til rette for lek og fysisk utfoldelse

Utdanningssystemet må sikre mulighet for lek og fysisk aktivitet gjennom hele utdanningsløpet. Dette er et gode i seg selv, og en viktig forutsetning for god læring.

Utdanningssystemet må sees på som en helhet

Det er sentralt at de enkelte delene, som barnehage, grunnskole, videregående skole og SFO, har tett kontakt og representerer en sammenheng. For barn, unge og foreldre er det særlig viktig å sikre gode overganger mellom enhetene. Heldagsskole kan være en måte å sikre denne helheten på.

Veiledning, refleksjon og fagutvikling må være en naturlig del av utdanningssystemet

For å sikre et kvalitativt godt utdanningssystem i et komplekst samfunn i stadig endring er kompetanseutvikling sentralt. Tid til å få veiledning, mulighet for etisk og faglig refleksjon, samt mulighet for individuell og kollektiv fagutvikling, er sentralt for at de voksne i utdanningssystemet skal kunne gi barna det de har behov for.

Her er det nevnt en rekke faktorer som etter FOs mening bidrar til en utvikling av et bedre utdanningssystem. Det er særdeles viktig at utdanningssystemet legger et grunnlag for at alle barn skal kunne videreutvikle seg både skolefaglig og sosialt gjennom hele livet. Barn skal lære å lære slik at de står rustet til å møte utfordringene de møter i dagens samfunn.

BARNEVERNPEDAGOGENS KOMPETANSEBIDRAG INN I BARNEHAGE, GRUNNSKOLE, SFO OG VIDEREGÅENDE SKOLE

Innledning

Den nedenstående beskrivelsen er laget med utgangspunkt i grunnutdanningens innhold. Mange barnevernpedagoger fortsetter sin utdanning ut over bachelorgraden innenfor psykososialt arbeid, sosialpedagogikk, sosialt arbeid, familierapi, psykisk helsearbeid, pedagogikk, spesialpedagogikk, mv., og vil følgelig kunne bidra inn i skolen på flere måter enn det som er beskrevet nedenfor.

Det er forskjell på hva barnevernpedagogens kompetansebidrag vil være inn i barnehage, grunnskole, SFO og videregående opplæring, og barnevernpedagogen vil kunne inneha ulike roller. Dette er ikke differensiert særskilt i det nedenstående.

Mål for barnevernpedagogens virksomhet

Barnevernpedagogen er en sosialarbeider som har sitt fokus rettet spesielt mot utsatte barn og ungdom, deres familier og øvrige omgivelser. Yrkesutøvelsen omtales som sosialpedagogisk arbeid. Målet for virksomheten er å bidra til å fremme gode oppvekstvilkår for det enkelte barn og den enkelte ungdom, og omhandler særlig forebyggende, omsorgsgivende og behandlende arbeid.

Mål med arbeidet på individnivå omhandler ofte å øke barnets/ungdommens opplevelse av tilhørighet og mestring, å arbeide med endring av risikofaktorer og å redusere effekten av risikofaktorer som barnet/ungdommen lever med. Pedagogisk og miljøterapeutisk tilrettelegging for læring og utvikling med mål om å få barn og ungdom i utviklingsposisjon er vesentlig. Arbeidet gjennomføres i tett samarbeid med barnet/ungdommen selv, foresatte og andre betydningsfulle personer i nettverket – både privat og offentlig.

På et mer overordnet nivå kan barnevernpedagogen kartlegge og analysere barn og ungdoms oppvekstvilkår med tanke på å styrke forhold som bidrar til gode oppvekstvilkår, og å redusere effekt av eller fjerne forhold som bidrar til lavere kvalitet i det sosioøkonomiske oppvekstmiljøet. Barnevernpedagogen initierer og gjennomføre tiltak for grupper og enkeltbarn-/ungdom og deres familier som er i særlige utsatte livssituasjoner, og tilrettelegge for at barn og ungdom kommer inn i en utviklingsposisjon. Barnevernpedagogen kan også bidra i det helhetlige

og overordnede arbeidet som foregår for eksempel i skolene med psykisk helsearbeid og arbeidet mot mobbing.

Barnevernpedagogens kompetanse er basert på sosialpedagogikk og sosialt arbeids teori. Sosialpedagogikk defineres som læren om hvordan psykologiske, sosiale og materielle forhold og forskjellige verdiorienteringer fremmer eller hindrer individets eller gruppens totale utvikling og vekst, livskvalitet og trivsel. Sosialt arbeids teori defineres som å omhandle kunnskap om å fremme sosial endring, problemløsning i forholdet mellom mennesker, myndiggjøring og frigjøring for å forbedre menneskers velferd.

Barnevernpedagogen får gjennom sin utdanning særlig kompetanse på mekanismer som påvirker barn og ungdoms livsvilkår og arbeider for sosial utjevning og like gode utviklingsmuligheter for alle barn og ungdommer. Barnevernpedagogen utvikler en barnevernfaglig kompetanse, her definert som ferdigheter i å kartlegge, analysere og iverksette tiltak for barn og ungdom som lever i utsatte livssituasjoner.

Barnevernpedagogens mandat i utdanningssystemet for barn og ungdom

Utdanningssystemet for barn og ungdom har som mål at alle skal tilegne seg den nødvendige kunnskap og utvikle de nødvendige ferdigheter for å delta i det norske samfunnet. Utdanningssystemet har også som mål å utjevne sosiale forskjeller, og tilby alle barn og ungdommer et godt psykososialt opplæringsmiljø. Opplevelse av trygghet og sosial tilhørighet for det enkelte barn og den enkelte ungdom er her essensielt. Barnevernpedagogens kompetanse kan bidra til å oppfylle utdanningssystemets mål for oppvoksende generasjoner.

Barnehage, skole, SFO og videregående skole skal være et godt sted å lære og å være for barn og ungdom. Barnevernpedagogen arbeider for et godt psykososialt miljø etter opplæringslovens § 9-3 i læreplanens generelle del, og har særskilt kompetanse til å sette barn og ungdoms beste i fokus basert på vurdering av barnets/ungdommens totale livssituasjon.

Barnevernpedagogens kunnskap om barn og ungdoms utvikling, og barn og ungdom i risiko spesielt, er kunnskap som utdanningssystemet kan ha særlig nytte av. Barnevernpedagogen vil alltid se barnet/ungdommen som en del av en kontekst, og vil lete etter ressurser både hos barnet/ungdommen og i omgivel-

sene. Barnevernpedagogen kan arbeide med barnet/ungdommen på et individuelt plan i en til en relasjon, men i hovedsak vil et sosioøkologisk perspektiv være utgangspunktet ved å bruke ressurser i miljøet som virkemiddel for å fremme god utvikling. Slik sett vil barnevernpedagogens arbeid og fokus alltid måtte vekse mellom miljømessige tiltak og perspektiver, individuelle tiltak og perspektiver, og arbeide ut fra en løsnings- og ressursorientert praksis.

Barnevernpedagogens spesifikke kompetansebidrag

Barnevernpedagogen er trent på å forholde seg til hele systemer rundt et barn eller en ungdom. For det første er god kommunikasjon med foreldre av stor betydning for barn og ungdoms utvikling. Særlig i situasjoner hvor forholdene ikke er optimale for barnet/ungdommen er det viktig å kommunisere med åpenhet, respekt og tydelighet med foreldrene. For det andre finnes det mange hjelpeinstanser for barn og ungdom og deres familier. Å løfte blikket fra egen virksomhet og se muligheter andre steder er også viktig for at barn og ungdom skal få adekvat hjelp. Barnevernpedagogens samhandlingskompetanse er viktig i denne sammenhengen.

Grunnskolen, SFO og videregående skole er en av de viktigste forebyggende arenaene i samfunnet. Hit kommer alle barn og ungdommer. Oppsøkende arbeid innenfor disse arenaene kan bidra til at flere barn og unge som strever får den hjelpen de trenger, og barnevernpedagogen har kompetanse på dette feltet.

Barn og ungdom som av ulike årsaker ikke har forventet utvikling faglig sett, trenger at det kartlegges hvilke forhold som hindrer læring. Ofte kan dette handle om en kombinasjon av forhold ved barnet/ungdommen selv, omgivelsenes ivaretagelse og oppfølging av barnet/ungdommen. Barnevernpedagogen vil ha et særlig fokus på det siste ut fra hvilke behov barnet/ungdommen har i sin situasjon.

Når barn og ungdom som strever sosialt med å finne seg til rette, vil barnevernpedagogen kunne arbeide med særlig fokus på tiltak som kan inkludere barnet/ungdommen i det sosiale fellesskapet, og bidra til å gjøre barnet/ungdommen i stand til å utvikle ferdigheter som er hensiktsmessige i et sosialt fellesskap.

Barnevernpedagogen har særskilt kompetanse i å se og arbeide helhetlig rundt barn og ungdom. Blant annet arbeider barnevernpedagogen innenfor fritidssektoren

og innenfor oppsøkende arbeid i kommunene - i barn og ungdommers liv utenfor skolen. Denne spesifikke kompetansen omhandler blant annet fokus på å etablere relasjoner til barn og ungdom, inneha kontaktfunksjoner, tilrettelegge ulike fritidsaktiviteter og være tydelige og trygge voksne i barne- og ungdomsmiljøene.

Ved arbeid med utjevning av sosiale forskjeller, vil barnevernpedagogen ha fokus på miljømessige tiltak som bidrar til inkludering og fellesskap blant barna, ungdommene og foreldrene. Dette kan brukes som virkemiddel til at foreldrenes sosiokulturelle status ikke skal hemme barnas og ungdommenes utvikling faglig og sosialt. Fravær av stigmatiserende faktorer har stor betydning for positiv utvikling for det enkelte barn og den enkelte ungdom. Gratis aktiviteter, leksehjelpstilbud, fokus på godt klassemiljø, systematisk skole-hjem-samarbeid mv. er tiltak som alle barn og ungdommer nyter godt av, og vil derfor på et generelt

plan være noe barnevernpedagogen vil være opptatt av at er etablert. I enkelte tilfeller kan det være nødvendig med spesifikke tiltak rettet mot særlig utsatte grupper eller enkeltelever. Her vil barnevernpedagogen kunne arbeide inn i familiene med fokus på tilrettelegging for å oppnå endring, og i direkte kontakt med den enkelte elev.

Barn og ungdom som opplever ulike former for livsbelastninger er ofte i behov for ekstra oppmerksomhet og støtte. Dette kan handle om sykdom, dødsfall, selvmord i familien, skilsmisse, foreldres rusbruk, foreldres kriminalitet, overgrep mv. som påvirker barnets/ungdommens psykiske og fysiske helse. Barnevernpedagogens kunnskap om barn og ungdom i krise og kompetanse knyttet til oppfølging av barn, ungdom og familier i krise kan være et viktig bidrag for at barn/ungdommens faglige og sosiale utvikling ikke skal lide uønskelig overlast.

Elever med nedsatt funksjonsevne av fysisk eller psykisk karakter vil alltid trenge mer oppfølging enn andre elever. Barnevernpedagogen har kompetanse på å tilrettelegge både det fysiske og det psykososiale miljøet for disse.

Elever som av ulike årsaker utvikler en antisosial atferd vil streve med relasjonene i sitt nettverk og miljø. Tendenser til antisosial atferd må gripes fatt i så tidlig som mulig, og barnevernpedagogen er trent i å se og vurdere om barn og ungdoms atferd og uttrykksformer er en del av en normalutvikling og om det bør iverksettes tiltak for å forebygge videre skjevutvikling. Barnevernpedagogen har kompetanse på arbeid med barn og ungdom med relasjons- og samspillforstyrrelser og alvorlig antisosial atferd. Barnevernpedagogen kan bidra til at barnet/ungdommen sees på nye måter i samme setting, hvor miljøets og voksnes endrete atferd kan bidra til positiv endring hos barnet/ungdommen. Barnevernpedagogen kan videre bidra til etablering eller videreutvikling av samarbeidet med hjemmet, slik at barnet/ungdommen kan møte trygge voksne rundt seg. Barnevernpedagogen kan bidra til etablering eller videreutvikling av samarbeid med andre instanser i tverrfaglige og tverretatlige samarbeidsfora. Barnevernpedagogen er en ressurs med den sosialpedagogiske kompetansen inn i kontakten med og oppfølgingen av barnet/ungdommen.

Barn og ungdom som utsettes for omsorgssvikt står i særlig fare for skjevutvikling. Barnevernpedagogens fokus på og kunnskapen om omsorgssvikt kan bidra

til at omsorgssvikt avdekkes og forebygges, og at barnevernet kobles inn på et så tidlig tidspunkt som mulig.

Barnevernpedagogen er kjent med ulike sosialfaglige metoder og teknikker som kan være til hjelp i arbeidet med elevene både på individ- og gruppenivå, og i arbeidet med hjemmet.

Barnevernpedagogen er trent i å veilede, og kan gi lærere veiledning og støtte i deres daglige arbeid med elevene. Dette kan igjen bidra til å forhindre at de voksne i barnas og ungdommenes miljø kjører seg fast i mønstre som er uhensiktsmessige for barnas/ungdommenes utvikling. Barnevernpedagogen kan videre være en ressurs for lærerne i samtaler med barna/ungdommene og i kontakten med foreldrene.

Oppsummering av barnevernpedagogens kompetansebidrag:

Barnevernpedagogen kan være et viktig supplement til lærere i deres daglige arbeid med barnas/ungdommenes faglige og sosiale utvikling. Dette kan frigjøre læreres/kontaktlæreres ressurser til det pedagogiske undervisningsarbeidet.

Barnevernpedagogen kan benyttes i ulike posisjoner/på ulike nivåer i et barnehage- og skolesystem. Gjennom sin virksomhet kan de sammen med lærere og andre ansatte i skolen skape en god skole. God faglig og sosial utvikling for elevene, mulighet for at elever opplever seg selv positivt sett og hørt og utvikling av gode fellesskap og en inkluderende skole er felles mål. Barnevernpedagogens kompetanse bidrar til at disse målene oppnås.

Barnevernpedagogens metoder/innfallsvinkler:

- Sosialpedagogiske og miljøterapeutiske prinsipper
- Se og møte barnet/ungdommen i dets helhetlig kontekst gjennom fokus på barnets/ungdommens hjemmesituasjon i tillegg til situasjonen på skolen
- Individ- og familierapeutiske metoder

På systemnivå kan barnevernpedagogens kompetansebidrag være:

- Sosialpedagogisk arbeid inn i fellesskapet som virkemiddel til å styrke det kollektive
- Arbeid med psykososialt miljø
- Arbeid med tilrettelegging av skolens sosiale og materielle betingelser

- Bidra til utvikling av gode rutiner og metoder for å fange opp barn og ungdom i risikosituasjoner
- Gi veiledning til lærere
- Gi opplæring/informasjon til foresatte
- Samarbeid med utenforliggende instanser og bindeledd mellom ulike instanser
- Være tilgjengelige voksenpersoner i miljøet

På gruppe/individnivå kan barnevernpedagogens kompetansebidrag være:

- Arbeid med klassemiljø
- Arbeid med grupper av elever med særskilte behov
- Arbeid med enkeltelever med særskilte behov
- Foreldresamarbeid
- Bistå lærere i elevsamtaler, foreldresamarbeid og konfliktløsning
- Forebygge atferdsproblemer hos enkeltelever eller grupper av elever
- Tilrettelegging av undervisningssituasjonen (ikke selve undervisningen) for elever med relasjons- og eller samspillsforstyrrelser
- Bidra til at hjelpeinstanser utenfor skolen kontaktes på et så tidlig tidspunkt som mulig ved bekymring for enkeltelever (barnevern, psykisk helsevern m.m.)
- Arbeid med konflikthåndtering og forebygging av mobbing

SOSIONOMENS KOMPETANSEBIDRAG INN I BARNEHAGE, GRUNNSKOLE, SFO OG VIDEREGÅENDE SKOLE

Innledning

Den følgende beskrivelsen gjengir kortfattet viktige mål for skolens virksomhet, formålet med sosionomutdanningen (bachelor i sosialt arbeid) og innholdet i sosionomers virksomhet. Videre trekkes det opp noen utfordrende områder for skolen. Deretter forsøker vi å synliggjøre hvordan sosionomene kan bistå med å nå skolens mål, ved å være et supplement til lærernes kompetanse. Sosionomer arbeider i dag både i grunnopplæring, videregående opplæring, skolefritidsordninger og i barnehager.

Mål for opplæringen

Regjeringen har i «St.medl. nr. 31 (2007 – 2008) Kvalitet i skolen» lagt fram forslag om nytt formål for opplæringen som legger vekt på at den skal gi alle barn og unge kunnskaper, holdninger og verdier som gjør dem i stand til å mestre sitt eget liv og delta i arbeids- og samfunnslivet. Opplæringen skal åpne dører mot verden og gi elevene historisk og kulturell innsikt. Videre skal den fremme demokrati, likestilling og vitenskapelig tenkemåte.

Prinsipper for opplæringen er at den skal fremme utvikling av elevenes kunnskaper og ferdigheter, samtidig som det tas hensyn til deres ulike forutsetninger og behov. Alle elever skal ha like muligheter til å utvikle sine evner og talenter.

Skolens samfunnsmandat er omfattende og målene er ambisiøse. For å lykkes må viktige forutsetninger legges til grunn. Mange faktorer påvirker elevenes læring og mestring, både indirekte og mer direkte. FO mener at mandatet og målene forutsetter en tverrfaglig skole, der bl.a. sosionomen har en naturlig plass.

Sosionomer og sosialt arbeid

Formålet med bachelorstudiet i sosialt arbeid, slik det uttrykkes i nasjonal rammeplan, er å utdanne brukerorienterte og reflekterte yrkesutøvere som er kvalifiserte til å arbeide med å forebygge, løse eller redusere sosiale problemer. Studiet kvalifiserer for arbeid med sosiale problemer på ulike felt og med ulike målgrupper. Foruten metodefaget sosialt arbeid undervises det i samfunnsvitenskapelige, psykologiske og juridiske emner. Veiledet praksis og ferdighetstrening er sentralt. Videre vektlegges tverrfaglig læring, som skjer i fellesundervisning med andre

helse- og sosialarbeiderutdanninger. Denne legger grunnlag for tverrfaglig og flerfaglig samhandling i praksis.

Sosialt arbeid har lange tradisjoner i Norge, både som praktisk og akademisk fag. Sosialkuratorvirksomheten som her startet med arbeid i sykehus har faglige røtter fra tilsvarende virksomhet i England og USA så langt tilbake som slutten av 1800-tallet. De første ettårige «sociale kurs» ble etablert i 1920 og den første statlige utdanningen kom i 1950.

I 1967 ble utdanningen treårig og kandidatene fikk yrkestittelen sosionom. Det første hovedfagstudiet i sosialt arbeid ble etablert ved Institutt for høgre sosionomutdanning ved Universitetet i Trondheim i 1975.

Mange sosionomer tar videreutdanning og spesialiserer seg innenfor sitt arbeidsfelt¹. Mange har hovedfag/mastergrad i sosialt arbeid eller en tverrfaglig master. Antallet doktorgrader blant sosionomer er også økende.

FO har etablert og administrerer godkjenningsordninger som gjelder spesialkompetanse, klinisk sosialt arbeid og faglig veiledning.

¹ En undersøkelse fra Sentio i 2006 viste at 60 % av sosionomene tar videreutdanning

Disse ordningene bidrar til å styrke og videreutvikle fagkompetansen. Variert arbeidspraksis, teoretisk fordykning, systematisk og prosessrettet veiledning er viktige elementer.

Den internasjonale sosialarbeiderorganisasjonen har formulert følgende definisjon av sosialt arbeid: «Sosialarbeiderprofesjonen arbeider for sosial endring, problemløsning i forhold mellom mennesker for å forbedre deres velferd. Sosialt arbeid benytter seg av teorier om menneskelig atferd og sosiale systemer for å intervensere på de punkter hvor mennesker samhandler med sine miljøer. Menneskerettighetsprinsipper og prinsipper om sosial rettferdighet er fundamentale i sosialt arbeid.» (IFSW 2003)

Sosionomer kan ha ulike tilnærminger i sitt arbeid:

- individuelt arbeid med enkeltpersoner og deres familier, nettverk og omgivelser
- gruppearbeid med mennesker med felles problemer eller interesser
- samfunnsarbeid; naboskaps-, grasrot- og reformarbeid
- sosial administrasjon og planlegging

Utfordringer i skolen

Som lærer har du ansvaret både for det pedagogiske arbeidet og det psykososiale miljøet i klassen. Mange lærere opplever at den enkelte elev har så omfattende og spesielle problemer at de ikke får jobbe med det de skal. Vi har erfaring med at når skolen har ansatt en sosialarbeider, blir sosialfaglig arbeid godt ivaretatt, samtidig som det pedagogiske personalet får mer tid til å konsentrere seg om sine felt. (Gustavsson og Tømmerbakken, 2006)

Flere undersøkelser bekrefter at mange ungdommer i videregående skole sliter med omfattende psykososiale problemer. Ungdommene beskriver blant annet angst, depresjon, selvmordstanker, tristhet, uro og konsentrasjonsproblemer som går utover deres daglige fungering. (Langaard 2002, Ystgaard 1995). Sosionomer som arbeider innen arbeidsfeltet barn- og unges psykiske helse opplever at mange av disse barna har vært lenge i skolesystemet før hjelpetjenestene blir koblet inn.

Mye forebyggende arbeid kan gjøres innenfor skolesystemet. Et godt sosialt miljø er viktig for elevenes læring, trivsel og personlige utvikling. Lærernes kompetanse slik den kommer til uttrykk i samspillet mellom lærer og elev er det viktigste i opp-

læringen som kan fremme elevenes læring. (St.meld. nr. 31 (2007 – 2008), s. 26). Det finnes en rekke undersøkelser som har identifisert hvilke trekk ved dette samspillet som har betydning. Dette er lærernes evner til å etablere et godt sosialt miljø, skape ro og orden i undervisningssituasjonen, legge vekt på læring, gi variert undervisning og gode tilbakemeldinger, samt å samarbeide godt med hjemmene.

Sosionomers kompetansebidrag i skolen

Menneskesyn og ressursmobilisering

Sosialt arbeid bygger på et positivt menneskesyn med grunnleggende tro på menneskers iboende ressurser. Sosionomen bestreber seg på å gi hjelp på en måte som gjør at det går an for den andre å ta imot den og hjelpe seg selv.

Det innebærer at hjelpen må:

- gis på en ikke-stigmatiserende måte
- være utviklingsfremmende
- være mestringsorientert

Dette er prinsipper som er godt innarbeidet i verdigrunnet som sosialt arbeid/psykososialt arbeid springer ut av. Ved å være en del av skolehelsetjenesten på skolen, vil sosionomen kunne fange opp barn og unge som sliter med problemer som både er knyttet til elevens individuelle forhold, men også til elevens livssituasjon i hjemmet så vel som på skolen.

Relasjon og samhandling

«Personen-i-situasjonen» er et kjernebegrep i sosialt arbeid. Begrepet tydeliggjør den gjensidige samhandlingen som alltid eksisterer mellom enkeltpersoner og omgivelsene.

Enkeltindividet påvirker den situasjonen eller det miljøet han eller hun er en del av, men blir også påvirket av det samme. Denne grunnleggende forståelsen kombinert med oppøvelse i gode samtaleferdigheter gjør at sosionomen kan bidra til viktig forebyggende arbeid i skolen.

Det innebærer også å forstå og inkludere de etiske dimensjonene i relasjonsarbeidet i samtaler med personer som lever i sårbare eller belastende livssituasjoner (Aamodt 1997).

I møte med elevene bruker sosionomen sine kunnskaper om ulike samtaletek-

nikker som bearbeidende samtaler, støttesamtaler, konfliktløsende samtaler, krisesamtaler, motivasjonssamtaler og gruppesamtaler. Med sin kompetanse kan sosionomen i tillegg bistå det pedagogiske personalet til å forstå elevenes motivasjon, handlinger, tanker og følelser.

Analyse og kjennskap til offentlige og private hjelpetjenester

Sosionomen har kunnskap og ferdigheter i kartlegging av behov. I kartleggingsarbeidet vil sosionomen alltid se eleven, elevens familie, klassen eller lærergruppen i den konteksten de befinner seg.

Sosionomen har trening i å analysere sosiale problem ut fra ulike perspektiver og intervenere på forskjellig nivå. Arbeidsmåter og tiltak velges ut fra hva som er relevant i den enkelte situasjon. God kjennskap til hjelpetjenestene er sentralt i sosionomers utdanning i tillegg til å oppøve god kompetanse i samtaleferdigheter. Å forebygge problemutvikling ved å tidligst mulig koble øvrige deler av hjelpetjenestene inn, kan være en viktig del av sosionomens arbeid i skolen.

Konfliktarbeid og maktforholdet i sosialt arbeid

Med sitt samfunnsmandat (arbeid i sosial- og barneverntjeneste, kriminalomsorg etc) ivaretar sosionomen oppgaver som innebærer både hjelp og kontroll. Sosialt arbeid kan også innebære utøvelse av makt, myndighet og sosial kontroll.

I mange sammenhenger har sosionomen mulighet til å avgjøre spørsmål som har store konsekvenser for den enkelte. Ulik kunnskap, språk og posisjon i samfunnet kan skape skjevhet i relasjonen. For å kunne yte hjelp i en slik situasjon er det å vise respekt, åpenhet, tillit og omsorg avgjørende. Sosionomer er derfor trent til dette, samt til å avveie ulike hensyn og foreta komplekse sosialfaglige og etiske valg. I sosialt arbeid inngår etiske vurderinger, kritiske refleksjoner om egen fagutøvelse, samt valg og handling ut fra faglig metodikk.

Denne kompetansen gir sosionomen et godt grunnlag for å møte elever som står i konflikt, samt å gi råd til lærere i vanskelige situasjoner.

Politisk aktør

Samfunnsarbeid er en tilnærming i sosialt arbeid. Det innebærer å utforme og sette i verk kollektive endringsprosesser og tiltak i samarbeid og samspill med dem det gjelder, styresmakter, næringsliv og frivillig sektor.

Sosionomers yrkesutøvelse gir kunnskap om hvordan enkeltmennesker, grupper og samfunn gjensidig påvirker hverandre. Med utgangspunkt i denne kunnskapen skal

sosionomen kritisk vurdere hovedmål og virkemiddel i sosialpolitikken og virke som premissleverandør for beslutninger i hjelpetjenestene og overfor politiske myndigheter. Sosionomer skal påpeke og arbeide for å motvirke sosial utstøting og uverdige livsvilkår.

Sosionomer vil ut fra dette kunne bidra med råd til skoleledelsen når de i sitt arbeid i skolen møter situasjoner og forhold som burde være annerledes.

Oppsummering av sosionomers kompetansebidrag i skolen

Sosionomer i skolen har som oppgave

- Bidra til et godt psykososialt og læringsfremmende miljø blant elever og lærere
- Være bindeledd til øvrige hjelpetjenester
- Å bistå i kontakten mellom hjem og skole
- Å fange opp barn og unge med psykiske plager og/el. andre typer problemer

Sosionomen kan, i samarbeid med skolens personale

- Bidra til et godt læringsmiljø i skolen

- Bidra til et nært samarbeid mellom skole og hjem
- Tilby lærerne rom for etiske refleksjoner og drøftinger knyttet til skolenes dagligliv inkludert lærerrollen opp mot elevenes trivsel og læring
- Tilby avklarende samtaler med elever som har bekymringer som bidrar til mangelfull konsentrasjon og/eller læring
- Tilby utviklingsstøttende samtaler med elever som sliter med psykiske plager
- Bidra til at utsatte barn får tilstrekkelig støtte og hjelp i skolen
- Bidra til at barn og unge henvises til spesialisthelsetjenesten eller andre hjelpetjenester

Sosionomer har kompetanse på

- Å forstå sammenhenger mellom enkeltindivider, familie og samfunn.
- Å drive endringsskapende arbeid mot enkeltindivider, grupper og sosiale forhold
- Å drive utviklingsstøttende samtaler med barn og unge
- Å drive samtalegrupper med barn og unge
- Å drive samtalegrupper med voksne
- Å følge opp barn og unge med spesielle behov
- Å gi veiledning til foreldre
- Å være samtalepartner for skolens personale
- Bidra til et nært samarbeid med tilgrensende instanser i forhold til barn og unges hjelpebehov

Sosionomen i skolen betyr

Å være der barnet/ungdommen er, noe som kan bidra til

- Et bedre læringsmiljø
- Større forståelse blant skolens personale for sosialt utsatte barn og unge
- At barn og unge får tidligere og raskere hjelp
- Å forebygge alvorlige lidelser hos barn og unge

VERNEPLEIERENS KOMPETANSEBIDRAG INN I BARNEHAGE, GRUNNSKOLE, SFO OG VIDEREGÅENDE SKOLE

Innledning

Den nedenstående beskrivelsen er laget med utgangspunkt i grunnutdanningens innhold. Mange vernepleiere tar videreutdanninger som i enda større grad vil kvalifisere for arbeid i skolen. Vernepleiere jobber i dag på ulike områder innenfor skolen. FO har ca. 300 vernepleiermedlemmer som jobber innenfor skolen på en eller annen måte.

Mål for vernepleierens virksomhet

Vernepleieren har individuell tilrettelegging og brukermedvirkning/ selvbestemmelse i fokus i sitt arbeid. En vernepleiers kompetansebidrag vil variere ut i fra det enkelte forhold, og det vil være ulike bidrag ut i fra hvilke gruppe elever vernepleieren arbeider sammen med. Derfor er nedenstående beskrivelse ikke uttømmende, men angir en retning for innholdet i arbeidet.

Formålet til skolen er nedfelt i opplæringsloven. Grunnskolen skal «utvikle evnene og føresetnadene deira, åndeleg og kroppsleg, og gi dei god allmennkunnskap, slik at dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn.» Videre heter det at «Opplæringa i grunnskolen og den vidaregåande opplæringa skal fremje menneskeleg likeverd og likestilling, åndsfridom og toleranse, økologisk forståing og internasjonalt medansvar. Opplæringa skal leggje eit grunnlag for vidare utdanning og for livslang læring og støtte opp under eit felles kunnskaps-, kultur- og verdigrunnlag og eit høgt kompetansenivå i folket. Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lærekandidaten.»

Rammeplan for vernepleierutdanningen gir nasjonale føringer for utdanningen. Den påpeker at vernepleierutdanningen skal kvalifisere for å «utføre miljøarbeid, habiliterings- og rehabiliteringsarbeid sammen med mennesker med fysiske, psykiske og/ eller sosiale funksjonsvansker som ønsker og har bruk for slike tjenester. Mennesker med psykisk utviklingshemming er en sentral målgruppe for vernepleiefaglig arbeid.» Det overordnede målet for vernepleierfaglig arbeid er å bidra til at de menneskene man arbeider med oppnår høyest mulig grad av livskvalitet. Vernepleieren tar utgangspunkt i den enkeltes ressurser i dens arbeid

med å tilrettelegge for utvikling, vedlikehold av ressurser, forebygge funksjonssvikt og fremme økt livskvalitet.

Vernepleierens kunnskaper og ferdigheter vil variere ut i fra hvilket fokus og prioriteringer den enkelte har hatt gjennom utdanning og arbeidsliv. Profesjonsprofilen «Vernepleieren» vedtatt på FOs landsstyre i juni 2007 beskriver noen sentrale elementer som er felles for de fleste vernepleiere. Disse elementene kan også brukes til å beskrive vernepleierens kompetansebidrag inn i skolen.

Yrkesetikk

Yrkesetikken er en sentral del av vernepleierens yrkesutøvelse. Yrkesetisk grunnlagsdokument utgitt av FO slår fast at yrkesutøvelsen er basert på humanistiske og demokratiske verdier. Dette vil være grunnleggende for vernepleierens virke i skolen. Uavhengig av elevenes ulike forutsetninger og utfordringer, møter vernepleieren elevene med respekt og likeverd. Alle elever skal få mulighet til å utvikle sitt eget potensial gjennom tilpasset opplæring.

Vernepleieren har et bevisst og aktivt forhold til bruk av tvang og makt overfor personene hun arbeider med. Vernepleierens yrkesutøvelse er basert på kunnskaper og ferdigheter som gir grunnlag for forebygging og alternativer til tvang.

Selvbestemmelse

En viktig faktor for å oppnå høy grad av livskvalitet er at en selv har kontroll over og mulighet til å påvirke valg og beslutninger. Selvbestemmelse i hverdagen krever ikke bare muligheter, men også ferdigheter i å foreta valg. En sentral del av skolens oppgave er å tilrettelegge for læring i selvbestemmelse. Vernepleierens arbeidsmåte og kompetanse kan være en viktig bidragsyter for at elever skal kunne tilegne seg kompetanse i selvbestemmelse, og også mulighet til faktisk utøvelse av selvbestemmelse. Dette gjelder særlig for personer som har vansker med å uttrykke og formidle egne ønsker og behov. Vernepleieren har en helhetlig innfallsvinkel til arbeidet med elevene. Samarbeid med pårørende og andre nærpersoner vil ofte være sentralt.

Helsefag

Den helsefaglige kompetansen til vernepleieren er sammensatt. Vernepleieren har kompetanse til å administrere og håndtere legemidler. Kunnskap og ferdigheter i forhold til pleie, omsorg og psykisk helsearbeid står også sentralt. Vernepleieren

har spesiell kunnskap om hvordan ulike funksjonshemninger kan gjøre personer mer sårbar overfor somatisk sykdom og psykiske problemer, og kjennskap til hvordan man kan identifisere dette. Denne kompetansen kan på ulike måter være viktige bidrag inn i skolen.

Vernepleieren kan bidra til trygg og riktig håndtering av legemidler til elever som bruker ulike former for dette. Observasjon og kartlegging av virkning og eventuelle bivirkninger av medikamentbruk er vesentlig i forhold til det pedagogiske arbeidet med disse elvene. Kompetanse på dette området er nyttig i planlegging, gjennomføring og evaluering av ulike typer pedagogiske tiltak, både når det gjelder sosial kompetanse og teoretisk kunnskap.

Kartlegging og analyse

Vernepleieren har kunnskap og ferdigheter i kartlegging av behov, særlig på individuelt nivå. Fokus her vil være på hva som kan understøtte en positiv utvikling av elevens livskvalitet og ressurser. Vernepleierens oppmerksomhet er rettet både mot rammefaktorer i miljøet og individuelle forutsetninger. Kartlegging av dette vil være avgjørende for elevenes utviklingsmuligheter. Dette gjelder særlig de elevene som ikke i like stor grad som andre kan nyttiggjøre seg vanlige

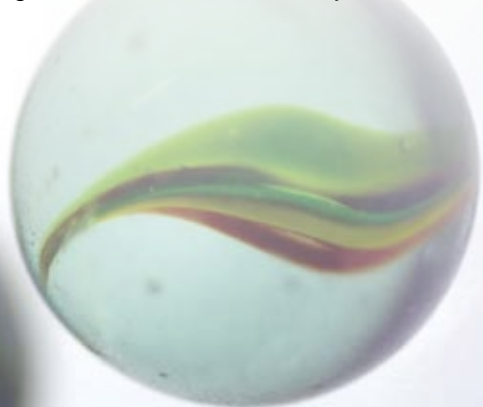
undervisningsformer og opplæringstiltak. Vernepleieren kan bidra til å tidlig avdekke slike spesielle behov.

Vernepleierens analytiske ferdigheter bygger på teoretisk kunnskap, kunnskap om dem man arbeider med, samt både bygger på og inngår i den kontakten man har med dem man arbeider med. Gode analytiske ferdigheter er vesentlig både i den enkelte samhandlingssituasjon og for å planlegge og gjennomføre endringsarbeid. For mange elever trengs det noe mer enn standardiserte opplegg for at de skal lære på lik linje som andre. Her er det vesentlig med gode analytiske ferdigheter, både i planlegging av opplæringstiltak og i den enkelte opplærings-situasjonen. Gode analytiske ferdigheter vil også kunne bidra til vernepleierens oversetterfunksjon. Med dette menes at vernepleieren vil forstå elevens forsøk på kommunikasjon, og dermed kunne være en tilrettelegger i en gjensidig samhandling mellom elev og omverden.

Målettet miljøarbeid

Det formuleres individuelle og konkrete målsettinger for kartleggingsarbeid, analyse og det videre arbeidet. Vernepleieren har god kompetanse i å utarbeide individuelle opplæringsplaner der målene har en faglig, juridisk og etisk forankring.

Sentrale faktorer i vernepleierens tiltaksarbeid er bistand og omsorg, systematisk tilrettelegging og endring av rammebetingelser (blant annet fysisk miljø og organisering av tjenester), opplæring, koordinering, forebygging av funksjonssvikt samt ferdighets- og atferdslæring. Dette kan innebære alt fra innlæring av ferdigheter som lesing, skriving og regning, til innlæring av bruk av ulike kommunikasjonsformer

som tale, bruk av bilder og tegn. Det kan også eksempelvis være innlæring av sosiale ferdigheter som øker muligheten for deltakelse i sosiale sammenhenger, og det kan innebære opplæring i dagliglivets ferdigheter som handle i butikk, vaske klær, personlig hygiene, lage mat m.m.

Vernepleieren har et bredt spekter av metoder å velge mellom. Evaluering er en vesentlig del av vernepleierens arbeid, både under og i etterkant av tiltaksarbeidet. Særlig vil denne kompetansen være nyttig i opplæring av elever i små grupper eller i en til en forhold. Kompetanse i tilrettelegging og endring av rammebetingelser vil kunne være et godt supplement til lærere i undervisning i større grupper. Vernepleierens kompetanse er også godt egnet til trening av sosial kompetanse hos elever med ulike former for atferdsproblematikk. Vernepleieren vil også se eleven i en større sammenheng, og bidra til god koordinering og kompetanseoverføring mellom elevenes ulike arenaer (hjem, fritidsaktiviteter, annet nettverk, andre institusjoner og offentlige instanser m. m).

Tverrfaglighet

Vernepleierens kompetansegrunnlag gir et unikt ståsted for tverrfaglig arbeid. Kombinasjonen av helsefag, sosialfag, pedagogikk og psykologi gir vernepleieren mulighet til å se utfordringer tverrfaglig. Kjennskap til og kompetanse på ulike fagområder gir også vernepleieren en solid plattform i tverrfaglig samarbeid med andre profesjoner, som lege, sykepleier, psykolog, sosionom og pedagog. Denne kompetansen vil være viktig i en skolehverdag som består av ulike profesjoner og faglige innfallsvinkler. Det er vesentlig at ulike instanser samarbeider på en god måte, både innad i skolen og mellom skolen og andre. Det er også vesentlig at elevene blir sett med ulike blikk. For å oppnå gode pedagogiske settinger, er det viktig at andre betingelser ligger til rette. Her trengs det både tverrfaglig blikk og tverrfaglig samarbeid. Dette vil vernepleierens kompetanse bidra med inn i skolen.

Beskrivelsene som her er gitt gir grunnlag for å arbeide med flere ulike elevgrupper, og inneha ulike roller i skolen. Først og fremst vil vernepleieren være et supplement til læreren i skolen. Vernepleieren vil kunne bidra til å tilrettelegge læringsmiljøet på en måte som vil kunne optimalisere læringsbetingelsene, både for elev og lærer. I noen tilfeller vil vernepleierens kompetanse gjøre det mulig for vernepleieren å ha et helhetlig ansvar for opplæringstilbudet til enkeltelever. Dette gjelder særlig i forhold til elever med særlig store lærevansker der det pedagogiske opplegget må være helt forskjellig fra det opplegget som tilbys flertal-

let av elever. Her vil vernepleierens helhetlige kompetanse bidra til at alle barn og unge sikres grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. Utvikling og integrering av både teoretisk kunnskap og sosial kompetanse er sentrale faktorer.

Vernepleieren vil med sitt kompetansegrunnlag for eksempel kunne

- ha et helhetlig ansvar for opplæringstilbudet til enkelte elever med utviklingshemning
- ha en oversetterfunksjon som tilrettelegger for gjensidig samhandling mellom elev og omverden
- følge opp elever med ulike helsefaglige utfordringer, inkludert håndtering av legemidler
- bistå med og ha ansvar for trening i sosial kompetanse, atferdsendring, endring i miljøbetingelser og andre tiltak knyttet til elever med atferdsproblemer
- veilede lærere i ulike emner
- undervise elever som tar videregående helse- og sosialfaglig utdanning

ANSETTELSESVILKÅR, LØNN OG ARBEIDSTID FOR FOERE I SKOLEN

Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere kan ha to typer ansettelsesforhold i skolen. De kan være ansatt som miljøterapeuter (barnevernpedagog, sosionom og vernepleier) eller de kan være ansatt i undervisningsstillinger (som lærer, adjunkt eller lignende).

Miljøterapeuter - barnvernpedagoger, sosionomer og vernepleiere

Dersom barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere er ansatt i skolen som miljøterapeuter, varierer stillingsbetegnelsen fra kommune til kommune. Noen steder brukes stillingsbetegnelsen miljøterapeut, andre steder vil stillingsbetegnelsen være barnevernpedagog, sosionom eller vernepleier. Også andre stillingsbetegnelser er mulig, og det er ingen retningslinjer på dette fra sentralt hold.

Ansettelse.

Ansettelse skjer på vanlige kommunale vilkår. Det har vært mye midlertidige tilsetninger i denne typen stillinger, noe det ikke finnes grunnlag for i arbeidsmiljøloven eller tariffavtalen. De vanlige bestemmelsene i lov- og avtaleverket gjelder også for skoleverket.

Arbeidstid

Årstimetallet er 1950. Det er 37,5 timer pr. uke og 5 ukers ferie.

KS-området: Kommuner og fylkeskommuner utenom Oslo

Særavtale SFS 2210 Barnehager, SFO, Skole og Familiebarnehager inneholder en rekke viktige bestemmelser. Her åpnes det for to alternative bestemmelser for den tiden skolen er stengt utover ferielengde i henhold til lov og avtaleverket (5uker).

Alternativ 1: De ansatte beholder full lønn, men kan bli satt til annet tilsvarende arbeid for kommunen.

Alternativ 2: Det kan avtales lokalt at arbeidstakere som følger skoleåret får lønnen redusert med 11 %. Det kan avtales en annen prosent. Det er viktig å være klar over at det er lønnen som reduseres, ikke stillingsprosenten.

Særavtalen slår videre fast at personalet i elevrettet arbeid skal gis nødvendig tid til planlegging/tilrettelegging. Det må lages lokal særavtale på hvor mye tid som skal brukes til slik planlegging. Den ordinære arbeidstiden skal omfatte både planlegging/tilrettelegging og direkte arbeid med eleven(e).

Det er svært store forskjeller ikke bare fra kommune til kommune, men også mellom de ulike skolene i samme kommune når det gjelder ansettelsesvilkår, både for praktisering av ferietiden og avsatt tid til planlegging.

Minstelønnen for barnevernpedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeidere som jobber i miljøterapeutstillinger går fram av følgende tabell:

Minstelønn pr. 1.mai 2008

Ansiennitet	0 år	4 år	8 år	10 år
Stillinger med krav om høgskoleutdanning	301 300	304 800	313 000	343 300
Stillinger med krav om ytterligere spesialutdanning	320 300	324 100	327 400	362 000
Stillinger med krav om mastergrad	340 500	354 700	374 900	402 000

Minstelønnen er absolutt minimum for hvilken lønn som skal tilbys. I svært mange kommuner vil lønna til den enkelte ligge over minstelønn. Dette er et spørsmål som avgjøres lokalt, blant annet gjennom lokale forhandlinger. Dette betyr at lønnsnivået kan variere fra kommune til kommune.

Kompetanse ut over grunnutdanning

I tariffrevisjonen 2008 ble det slått fast at lønnsystemet bygger på at det skal være en naturlig sammenheng mellom den enkelte arbeidstakers utdanningsnivå, real- og formalkompetanse, kompetanseutvikling og lønnsutvikling.

Arbeidsgiver har ansvaret for at det blir gjennomført en kompetansekartlegging i egen virksomhet, og denne skal være gjennomført senest 1.4.2009. FO-medlemmer som arbeider i skolen skal også omfattes av denne kartleggingen.

Etter en vurdering av hver enkelt arbeidstakers kompetanse, skal de lokale parter i løpet av tariffperioden ta opp forhandlinger om lønn og/eller bruk av avansementstillinger/stillingsbenevnelser.

I tariffavtalen har partene tilrådd at 1 års relevant videre-/etterutdanning og/eller vurdert realkompetanse bør følges av et lønnstillegg på om lag 20.000 kroner. For relevant videre-/etterutdanning av kortere varighet enn 1 år, dog begrenset nedad til 3 mnd, benyttes lønnsrelasjonen forholdsmessig.

Veiledning

Arbeidsgiver plikter å tilrettelegge for kompetanseutvikling, faglig fordypning, ajourhold og veiledning for at arbeidstakere skal ha nødvendig kunnskap, ferdigheter og holdninger for å yte gode tjenester.

Det er viktig at både medlemmer som arbeider i skolen og tillitsvalgte er oppmerksom på at alle bestemmelsene i hovedtariffavtalen og protokollen fra årets forhandlinger omfatter alle kommunale arbeidstakere - også de som arbeider i skolen.

Undervisningsstillinger

FOs yrkesgrupper kan på lik linje med andre profesjoner være ansatt i undervisningsstillinger med like vilkår som øvrig undervisningspersonale.

Ansettelse

For å kunne bli ansatt undervisningsstillinger, må barnevernpedagoger, sosionomer eller vernepleiere ifølge forskriften til opplæringsloven tilsettes som faglærere i praktiske og/eller estetiske fag. Tilsetningen kan skje for undervisning i fag/på fagområder der vedkommende har minst 30 studiepoeng relevant utdanning. I tillegg kreves det 30 studiepoeng pedagogikk. Dette gjelder både for barneskolen, ungdomsskolettrinnet og videregående skole.

Arbeidstid

Våre yrkesgrupper som er ansatt i undervisningsstillinger følger arbeidstiden og ferie/avspaseringstiden til lærerne. Et årsverk er 1687,5 timer fordelt på 39 uker (38 uker sammenfallende med elevenes skoleår og en uke til kompetanseutvikling, planlegging etc.) Det skal utarbeides arbeidsplan som skal angi planfestet arbeidstid, inkludert undervisningstid, den enkelte dag.

Særavtale SFS 2213 Undervisningspersonalet i kommunal og fylkeskommunal grunnpoplæring inneholder alle de ulike ordningene som lærernes arbeidstidsavtale inneholder. Avtalen åpner for lokale tilpasninger.

Minstelønn i undervisningsstillinger pr. 1. mai 2008

Ansiennitet	0 år	4 år	8 år	10 år	16 år
Lærer	306 200	321 300	329 500	337 800	380 000
Adjunkt	334 400	344 500	352 600	362 800	401 000
Adjunkt med tilleggsutdanning	348 300	360 900	373 200	380 600	422 000
Lektor	363 600	369 600	387 400	403 800	452 000
Lektor med tilleggsutdanning	375 800	384 400	401 200	417 500	474 000

Når du søker på eller blir tilbudt stilling i skoleverket er det spesielt to forhold du skal være oppmerksom på.

1. Når du søker på stilling må du være bevisst på at det er en stilling som krever minimum 3-årig høyskoleutdanning. Søker du på stilling som assistent har du ikke krav på lønn som høyskoleutdanna og ansvarsområdet og funksjonen til stillingen er av en annen karakter enn din utdanning.
2. Når du blir tilbudt arbeidskontrakt skal du sjekke hvilken stilling du blir tilbudt. Mange blir tilbudt stilling som assistent. Denne stillingen har ikke krav til utdanning og er lavere betalt enn stilling med 3-årig høyskoleutdanning.

Hvis du søker på en assistentstilling eller takker ja til en slik stilling er det lite FO som fagforening kan gjøre for å få endret arbeidsbetingelsene og lønn.

Oslo kommune

FO-medlemmer som arbeider i skolen i Oslo kommune er ansatt i svært forskjellige stillingskoder. Oslo kommune har ikke et minstelønssystem, slik som i KS. Dette gjør at det blir brukt ulike stillingskoder og avlønningssystemer.

De som er ansatt i undervisningsstillinger har både stillingskoder som undervisningspersonale uten godkjent utdanning (avlønnet som høyskoleutdannet) og stillingskoder som adjunkt.

De som ikke er ansatt som undervisningspersonale er plassert i ulike stillingskoder, hovedsaklig vernepleiekonsulenter og miljøterapeuter. Det er relativt stort sprik i avlønningen. De fleste av våre medlemmer i skolen i Oslo er ansatt på Oslos kommunale spesialskoler.

Oslo kommune har ingen særavtale på linje med den i KS og det er ingen bestemmelse om veiledning i Oslo.

Kilder:

- Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere – vedtatt på FOs kongress i november 2002.
- Kompetanseprofiler – barnevernpedagogen, sosionomen og vernepleieren, utgitt av FO i 2008.
- FOs medlemsregister.
- Artikler i «Sosialt arbeid. Refleksjoner om kunnskap og praksis.» FO-publikasjon 2006.

- «Lillian Bye – en pioner innen sosialarbeiderutdanningen i Norge» av Ragnhild Bjørknes og Hanne Skedsmo og «Er det behov for sosialarbeidernes kunnskap i skolen» av Ulrika Gustavsson og Nina Tommerbakken.
- «Sosionomkompetanse i skolen» – Upublisert notat av Laila Aamodt, 2007.
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) og gjeldende forskrifter.
- St.medl. nr 31 (2007 – 2008) Kvalitet i skolen.
- St.medl. nr 16 (2006 – 2007) Ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring.